

Dinsdag 19 oktober 1915 – ochtendeditie

Een van onze correspondenten is zondagmiddag te Cadzand getuige geweest van de stoutmoedigheid van een vlieger. Omstreeks vier uur – schrijft hij – werd onze aandacht plotseling getrokken door hevig vuur en ontploffingen van granaatkartetsen, hoog in de lucht tussen Zeebrugge en Knokke. Weldra hoorde en zag men de stoute vliegerverkenner op grote hoogte komen aanzweven, omringd door de wolkjes van de ontplofte granaatkartetsen. In het geheel werden er zeker een paar honderd van deze projectielen door de Duitsers of afgevuurd, waar tussen door telkens ook mitrailleurs ratelden. Nooit tevoren was er zo lang boven dit terrein gevlogen als thans. Nu eens zag men de vlieger plotseling dalen, dan weer even vlug omhoog stijgen. Soms leek het, als de motor niet doorsloeg, of het vliegtuig omlaag zou storten, maar dan sloeg de motor weer aan en steeg de vlieger met een gemak, of het kinderspel was. Toch omringden hem steeds de granaatkartetsen. Nadat dit een groot half uur geduurd had, zag men het vliegtuig langzaam over zee naar het westen stevenen en werd het weer stil.

Uit Cadzand wordt ons gemeld, dat zondagmiddag van twee uur tot 's avonds omstreeks half zeven onophoudelijk zware schoten zijn gehoord uit de richting van Westende en de IJzer.

Van Belgische zijde.

De Belgische Legatie te 's Gravenhage meldt:

Mr. Fritz Norden, advocaat bij het gerechtshof te Brussel, lid van het instituut voor vergelijkende rechtstudie, heeft onlangs een brochure het licht doen zien onder de titel: "Onzijdig België en Duitsland volgens de Belgische staatslieden en rechtsgeleerden". Deze verhandeling heeft de strekking, dat België volgens de bepalingen der

bestaande verdragen, Duitse troepen over zijn grondgebied kon laten trekken om Frankrijk binnen te vallen, zonder zijn onzijdigheid te schenden; voorts wordt daarin getracht, rechtens en feitelijk, de wandaden door de Duitse troepen in België bedreven, te rechtvaardigen.

De titels, welke de schrijver voert, zouden kunnen doen geloven, dat het werk afkomstig is van een Belgisch burger. Dit is intussen allerminst het geval: Fritz Norden is een Duitser, in 1881 te Leipzig geboren en wonende te Brussel.

(Wij hebben dit boekje gelezen, doch de inhoud zelf duidt reeds aan, dat de schrijver geen Belg kan zijn. Daarom lieten wij de bespreking maar achterwege. Er is in deze tijd gewild en ongewild misverstand genoeg. – Redactie).

Dinsdag 19 oktober 1915 – avondeditie

Belgische vluchtelingen.

De ongeveer 130 Belgische vluchtelingen, die nog te Hengelo vertoeven, hebben als bewijs van hun dankbaarheid aan het comité tot steun der vluchtelingen aldaar een bronzen beeld aangeboden. Het is een jaar geleden, dat ze daar aankwamen.

Belgische geïnterneerden.

Hier ter stede is een interneringskamp van Belgische soldaten gevestigd, onder bevel van de reserve 1e luitenant C.W.E. van Hoek. Onder het bevel van deze officier staan alle Belgische geïnterneerde militairen, die hier bij particulieren werkzaam gesteld zijn of worden, tegen weekloon. Heden is een groep van deze militairen uit de

interneringskampen bij Oldebroek en Zeist hier aangekomen. Hiervan zijn er 21 werkzaam gesteld bij de firma W. van der Lugt en Zoons stoomkuip- en kistenfabriek in de Tweede Rosestraat. Ook in pelterijenfabrieken zijn er enkelen aan het werk gegaan. Deze militairen zijn geheel vrij; alleen mogen zij de gemeente niet verlaten.

Binnenkort worden hier meer geïnterneerde militairen verwacht.

In de Belgische bladen vinden wij de volgende mededeling van het Duitse gouvernement in België:

Bij vonnis van het veldgerecht in zitting van 9 oktober zijn de hieronder genoemde personen wegens krijgsverraad (toevoer van manschappen aan de vijand) veroordeeld geworden:

Ter dood:

1. Bouwmeester Filiep Baucq, uit Brussel;
2. Lerares Louise Truliez, uit Rijsel;
3. Bestuurster van een geneeskundig gesticht Edith Cavell, uit Brussel;
4. Apotheker Louis Severin, uit Brussel;
5. Gravin Johanna de Bellerive, uit Montignies.

Tot 15 jaar tuchthuis:

6. Ingenieur Herman Capiiau, uit Wasmes;
7. Vrouw Ada Bodart, uit Brussel;
8. Advocaat Albert Libier, uit Wasmes;
9. Apotheker Georges Derveau, uit Paturages;
10. Prinses Maria de Croy, uit Bellignies, tot 10 jaar tuchthuis.

17 andere beschuldigten werden verwezen tot tuchthuis of gevangenisstraffen van 2 tot 8 jaar.

8 personen, aangeklaagd wegens verraad, werden vrijgesproken.

Het oordeel tegen Baucq en Cavell, werd reeds voltrokken.

Duitse oorlogsliteratuur over België.

Brussel, 18 oktober.

De 9^e van deze maand was voor de Duitsers een gedenkwaardige dag; juist een jaar was het toen geleden dat hun zegevierende troepen, in de namiddag van 9 oktober 1914, hun intocht binnen de voor onneembaar gehouden stad Antwerpen hielden. Een glorieuske bladzijde was daarmee niet alleen geschreven in de Duitse geschiedenisboeken, maar een datum in de krijgsgeschiedenis der eeuwen. Ik had dan ook gedacht, dat die herdenkingsdag aanleiding zou geven tot belangwekkende artikelen in de Duitse pers, maar ben daarin, voor zover de hoofdorganen mij vrijwel volledig ten dienste staan, bedrogen uitgekomen. Behalve een paar zeer oppervlakkige stukjes, vond ik alleen in de "Berliner Zeitung am Mittag" een bijdragen, welke blijvende waarde bezit voor de geschiedenis van de val der grote vesting. Maar voor deze bijdrage wil ik dan ook even de aandacht inroepen, want tot nu toe zijn de bronnen welke ons voor het beschrijven van deze grote gebeurtenissen voorliggen, schaars. Laten wij ze even nagaan.

Van Duitse zijde bezitten wij een vrij volledig, vlot geschreven overzicht van de geschiedenis der gebeurtenissen rond en in Antwerpen (einde september tot begin oktober 1914) in een hoofdstuk van Binder's "Mit dem Hauptquartier nach Westen", over welk boek ik in een vorige brief van deze reeks de lezers reeds berichtte, maar dat slechts weinig meer heeft dan destijds in de grote pers door dagbladcorrespondenten bekend werd gemaakt. Van de andere zijde is, zover ik weet, over deze zaken weinig of niets

geschreven, waarbij ik echter terstond opmerk, dat de publicaties van het Belgische legerbestuur mij hier, jammer genoeg, niet ten dienste staan; evenwel is het bij ons algemeen bekende boekje van een Belgisch ingenieur, die als vrijwilliger der genie aan de verdediging heeft deelgenomen, "Antwerpen belegerd en gevallen", oorspronkelijk in onze krant verschenen, een levendig verhaal van een ooggetuige en derhalve van onschatbare waarde.

Uit historisch oogpunt is de oogst dus, zoals men ziet, na een jaar mager; en daarom begroeten wij de korte aantekeningen in de "Berliner Zeitung am Mittag", boven vermeld, met des te meer ingenomenheid. Deze aantekeningen zijn ontleend aan het nog onuitgegeven dagboek van de reserve-kapitein der pioniers Max zur Nedden, op 19 oktober 1914 in een nachtelijk gevecht in Vlaanderen gesneuveld. Zij doen ons bij eerste kennismaking hopen, dat de uitgave van het gehele dagboek niet lang op zich zal laten wachten.

Ik wil hier de vraag buiten beschouwing laten, waarom de Duitse legerleiding eerst einde september de operaties tegen het grote nationale Belgische bolwerk begon; verschillende antwoorden zijn hierop gegeven, welke m.i. allen aan het euvel lijden, dat zij op weinig betrouwbare gegevens gebaseerd zijn; eerst later zal ook over dit punt, evenals over zovele andere, het volle licht kunnen worden ontstoken.

De krijgsverrichtingen tegen Antwerpen begonnen, zoals bekend is, op 28 september 1914 onder het opperbevel van generaal von Beseler; besloten was, niet de stad geheel in te sluiten, noch haar vestinggordel systematisch aan te grijpen, maar, steunend op de sterke artillerie, in "abgekürzten Verfahren" zoals dat genoemd wordt, met volle kracht druk op een bepaalde sector uit te oefenen. Zo was het krijgsplan.

Kapitein zur Nedden kreeg bevel een brug over de Demer te slaan (bij Aarschot?), waarover de Duitse 13 cm-kanonnen gevoerd werden; op 28 september werden deze opgesteld te Heist op den Berg, het stadje, dat gebouwd is op een heuvel, welke ter hoogte van vijftig meter boven het omringende land uitsteekt. Het Belgische leger bood aan deze beweging geen krachtige tegenstand, maar toch was het nog een gevaarlijke geschiedenis, want de naaste forten konden met hun 10.400 meter dragend geschut Heist gemakkelijk onder vuur nemen. Daarentegen konden op die dag de Duitsers van de drie meest nabij zijnde forten, St.-Kathelijne-Waver, Koningshooikt en Lier, slechts het tweede bestrijken, daar voor de beide anderen de 42 centimeters van Krupp nodig waren, deze nog niet ter plaatse waren en alleen nog maar de 13 cm-kanonnen en de Oostenrijkse 30,5 motorkanonnen te Heist in stelling waren gebracht.

Beide volgende dagen (29 en 30 september) valt de kapitein de gevaarlijke opdracht te beurt op 1800 meter voor de fortenrij infanteriestellingen te bouwen in de omgeving van Koningshooikt, hetgeen onder geweldig schrapnellvuur der Belgen moet gebeuren. De 1^e oktober gaat schrijvers troep dan met een infanteriebrigade onder moorddadig vuur nog verder voorwaarts tot op 600 meter van de forten Lier en Tallaert, waar zij zich ingraven en aan een geweldig bombardement moeten weerstand bieden. Het fort Lier is eindelijk tot zwijgen gebracht en in de avond van 2 oktober wordt zur Nedden er op verkenning heen gezonden. In de maneschijn wordt het fort doorzocht, maar verlaten gevonden: spoedig is een Duitse vlag samengeflanst, welke 's nachts om drie uur op de wallen geplant wordt. Als voorbeeld van de werking van het 42 cm-geschut van Krupp, bericht schrijver, dat een enkel projectiel doorboorde: een pantsertoren, 2 meter aarde, anderhalve meter beton, 50 cm metselwerk, 2 meter aarde, 1 m 80 metselwerk, alles op elkaar, van boven naar beneden.

Reeds op 2 oktober had de generale staf kunnen berichten, dat het fort Waver en de redoute Dorpveldt bestormd waren. Op 6 oktober kon de inname der forten Lier, Walem en Koningshooikt met de daartussen gelegen werken gemeld worden. Daarmee was de zuidoostelijke sector der buitenste linie bedwongen, maar een geweldige taak wachtte de Duitsers nog: het overschrijden der Nete, op sommige plaatsen door overstromingen 370 meter breed, en door de Belgen als leeuwen verdedigd, zoals de ooggetuige Binder zelf toegeeft.

De 3^e oktober ging voor Zur Nedden voorbij met het gereed maken van bruggen, die over de Nete gelegd zouden worden, maar door het hevige vuur uit de stad Lier, was er aan een naderen der rivier niet te denken. Toch kwam hier op 4 oktober 's middags om vijf uur het bevel. De Nete, hier slechts 20 meter breed, was snel genoeg overgetrokken, men vond de stad ... verlaten. Een volgend kanaal wordt ook nog overbrugd, maar dan breekt uit de huizen snelvuur los; de Duitsers zijn in een val gelokt! In de straten ontbrandt er een infanteriegevecht, dat eerst met de nacht een einde neemt. De Belgen zijn dan nog meester van het noordelijk gedeelte van de stad. In de nacht van 4 op 5 oktober werden nog meer bruggen gelegd en krijgt de Duitse infanterie langzamerhand de noordelijke Nete-oever in handen. De gehele volgende dag (5 oktober) wordt de stad Lier door een Engelse brigade onbarmhartig met zware brisante granaten beschoten; voor alles komt het er op nu op aan langs de noordelijke rand van de stad Lier bruggen te bouwen, om de zware artillerie naar voren te brengen, een werkje, dat weer aan Zur Nedden wordt opgedragen. Dit gebeurt onder dekking van de nacht; de Engelsen trekken langzamerhand terug en drie zware bruggen, voor de 42 cm, worden geslagen.

Op 7 oktober is de Nete-overgang in Duitse handen en zendt von Beseler de Spaanse gezant met een ultimatum naar de bevelhebber

van de vesting, om overgave vóór middernacht te eisen. Het antwoord luidt: “Koning en regering zijn in Oostende; de commandant weet wat hem te doen staat.” Om twaalf uur ’s nachts neemt het bombardement dan een aanvang, tegelijk met de aanval op de binnenste gordel, die in de loop van de dag (8 oktober) doorboord wordt. De stad is dan niet meer te houden; de bezetting verspreidt zich deels naar ons land, deels in westelijke richting, en in de namiddag van 9 oktober trekken de Duitsers de stad binnen, als overwinnaars van het “onneembare” Antwerpen. De hoofdmacht, 60.000 man volgens Binder, kwam eerst de volgende dag.